

6 Bibliografie

Interessante sites in verband met gevangenispastoraal (met dank aan Mia Verbanck) <https://www.kerknet.be/kerknet-redactie/artikel/wat-een-aalmoezenier-de-gevangenis-leerde-over-barmhartigheid> (een interview met gevangenispastor Leo Deweerdt) // <http://www.vrijplaats.net/> (een website met informatie, nieuws, onderzoek en discussie rond alles wat zich afspeelt op het kruispunt van levensbeschouwing en gevangenis) // <http://traliesuitdeweg.weebly.com/> (een project dat een brug wil vormen tussen de gemeenschap buiten en binnen de muren van de gevangenis in de hoop er toe bij te dragen de kloof tussen beiden wat te dichten) // <http://www.thuisfront.be/> (voor familie of vrienden van een gedetineerde)

Over armoede en waardigheid: de publicaties van Welzijnszorg 'Samen tegen armoede'. Zie <http://www.welzijnszorg.be>.

7 Suggesties voor een afsluitend gebedsmoment

1 Lied: Z.J.826, strofen 1-3 (op cd 'DWW nr. 15/10 terug te vinden)

2 Bijbellesing: Een collage van Bijbelwoorden 'Je bent zo kostbaar in Mijn ogen'. Zie de webstek van Ademtocht, bijlage 2 bij april 2017.

3 Bezinningstekst van Moeder Teresa van Calcutta:

Ieder mens is geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God. Christus is, door zijn menswording, verbonden met ieder mens. In het begin, toen ik net met dit werk begonnen was, maakten sommige mensen de opmerking dat de Kerk niet gemaakt is van afval. Daarmee bedoelden zij de armen, de zieken, de stervenden, de gehandicapten, de daklozen enzovoort. Tegenwoordig lijkt iedereen zich te richten op wat eerst als afval werd beschouwd. Ja, de armen verdienen respect en **menselijke waardigheid**. De mens kan zich niet bewust worden van zijn eigen **waardigheid**, tenzij hij liefde heeft ervaren. Het doet me denken aan de man die in Nirmal Hriday overleed. 'Ik heb als een beest op straat geleefd, maar ik ga sterven als een engel, geliefd en verzorgd.'

En verder: de menselijke waardigheid is gebouwd op het goddelijke waartoe God ons geschapen heeft:

Er is een gebrek aan **menselijke waardigheid**, gebrek aan respect voor het goddelijke dat in elk van ons schuilt. Want God heeft ons geschapen voor grotere dingen: om lief te hebben en om bemind te worden. Dus als wij de **waardigheid** van die mens wegnemen, vernietigen we dat goddelijke in hem.

4 Gebed (samen te bidden – respecteer de eindregels aangegeven met /)
Gij die ons kent, Gij voor wie wij kostbaar zijn in Uw ogen, / zie ons aan en bevestig ons in onze menselijke waardigheid, wie wij ook zijn. / Geef ons ogen die mensen in armoede, gedetineerden en mensen in de eindfase van hun leven / met blijvende eerbied benaderen / als door U geliefd. / Dat wij hen bevestigen en bewaren in hun menselijke en goddelijke waardigheid / omdat zij naar Uw Beeld geschapen zijn. / Amen.

5 Je kan desgewenst het **beginlied** hernemen.

Op- en aanmerkingen naar guido.debonnet@skynet.be

Bijlage 1 bij Adem-Tocht april 2017

Kostbaar in Gods ogen (menselijke waardigheid) – 3 auteurs

1 Samenvatting van de tekst

We staan deze maand stil bij de vraag wat het betekent als mens gerespecteerd te worden in je menselijke waardigheid. Dit gebeurt vanuit drie invalshoeken. Wat betekent dit A. Als je in de gevangenis zit? B. Als je in armoede leeft? C. Als je de dood nadert? Wat is in deze situaties menswaardig, en wat niet?

A Als je in de gevangenis zit (Lambert Vanherk)

Gedetineerden blijven mens, wat er ook gebeurd is. Ze zijn van hun vrijheid beroofd, worden onderworpen aan allerlei verhoren, zijn afhankelijk van een streng gevangenisstelsel, verliezen zowat hun persoonlijkheid. Ze worden gekweld door schuldgevoelens en zijn vaak afgeschreven door de buitenwereld. Voor velen is dit verblijf ook de plaats van nadenken, een breuk met hun verleden. Met een evangelisch oog hen benaderen is hen als persoon blijven waarderen. Hen niet vastprikken op hun verleden, maar eenmaal ze vrij komen hen een nieuwe kans in de samenleving gunnen. Allerlei acties proberen de band tussen de gevangenenwereld en de samenleving te behouden en te verstevigen. Ze willen de waardigheid van het mens-zijn van (ex-)gevangenen niet verminderen.

B Als je in armoede leeft (Welzijnsschakel Ûze plekke, Brugge)

Mensen in armoede en mensen zonder armoede ontmoeten elkaar op basis van gelijkwaardigheid. Ze willen geen betutteling, geen overheidsgeld, werken samen aan heel concrete projecten die het zelfvertrouwen vergroten. Er zijn ontmoetingen in groep, maar ook ten huize van. De vooroordelen tegen mensen in armoede verkleinen door correcte informatie. Het verhaal van die mensen en hun strijd om te overleven maakt dat we getroffen zijn door hen en dat we verrijkt worden in ons eigen mens-zijn door de ontmoeting met hen. Ûze plekke wil kansarmen hun waardigheid niet afnemen, integendeel.

C Als je de dood nadert (Nancy Criel)

Aanwezig zijn bij iemand die stilaan stervende is, doet je machteloosheid ervaren: "Zou moeder dat wel zo gewild hebben?" Sommigen nemen het levenseinde zelf in handen en vinden dat ze het recht hebben dat te doen. Ze wensen niet af te takelen, zijn angstig voor pijn, voelen zich een last en willen hun waardigheid behouden. Daarom kiezen sommigen voor euthanasie. Media zetten die zelfgekozen dood soms extra in de verf. Het andere verhaal, dat van mensen die het levenseinde natuurlijk beleven en de kunst van het loslaten leren, warm afscheid nemen van naastbestaanden, komt soms minder aan bod. Warme palliatieve zorg en de overtuiging dat ze tot het einde nabijheid zullen ervaren, kan wonderen doen en heel mooie momenten mogelijk maken. De auteur pleit niet tegen euthanasie, maar pleit vóór een doorgehouden zorg tot het levenseinde gekomen is, waarin de palliatieve mens in de relatie met de andere mag ervaren hoe de waardigheid elk moment opnieuw vorm kan krijgen.

2 Methodische bedenkingen bij deze bijeenkomst

* Laat in het gesprek in elk van de drie totaal verschillende situaties zien op welke manier mensen hun waardigheid kunnen bewaren en verstevigen. Beperk je niet tot één situatie. De eerste vraag in het tijdschrift is dus héél belangrijk.

* Ongetwijfeld kan er in deze bijeenkomst vanuit concrete ervaringen gesproken

worden. Geef dus voldoende tijd aan de inbreng van de deelnemers. De tekst van de bijdrage vormt niet echt een probleem, het zijn getuigenissen.

* Een andere mogelijkheid is deze: Je kan samen zoeken naar de manier waarop Mariana de waardigheid in haar leven bewaart, ook wanneer ze financieel aan de grond zit – vind haar verhaal hier onder nr. 4.

* Als gespreksleider/ster kan je best **bijlage 3** op de webstek van Adem-Tocht eens doorlezen: nog enkele concrete verhalen of bedenkingen over 'je waardigheid bewaren' in diverse situaties. * **Bijlage 2** bevat de collage van Bijbelteksten.

3 Gevangenisalmoezenier Deknudt: puin ruimen na 'De Kroongetuigen' (uit Kerknet.be, zaterdag 14 januari 2017 - 14:08)

In haar opiniestuk in *De Standaard* van zaterdag 14 januari 2017 laat gevangenisalmoezenier **Siska Deknudt** geen spaander heel van de aflevering over drievoudig moordenaar **Roland Janssen** waarmee VTM het vierde seizoen van de documentaire reeks *De kroongetuigen* afgelopen donderdagavond opende. Ik zag een voyeuristische voorstelling van diep tragische feiten. Mijn verstand zoekt naar de zin van dit programma, maar ik kan niets bedenken.

Maar daartegenover staan wel degelijk enkele heel kwalijke gevolgen, zowel buiten als binnen de gevangensmuren, betoogt Siska Deknudt. Slachtoffers noch daders, niemand wordt beter van dit soort televisie. Het o zo moeizame proces van re-integratie van elke gedetineerde, ook hij die niet naar de maatschappij terug kan, wordt er diepgaand door beschadigd en daar heeft de samenleving op termijn geen enkele baat bij.

En ook buiten de muren laat een reeks als Kroongetuigen vernielende sporen na, schrijft Deknudt. *Bij de kijkers creëert ze de illusie eindelijk de ware toedracht achter de feiten te achterhalen en voor slachtoffers en daders worden diepe wonden publiek opengemaakt.*

Voor de volledige tekst: zie de webstek van Adem-tocht april 2017, bijlage 4.

4 Het verhaal van Mariana (55 jaar) Samen tegen armoede (internet)

Ervaringsdeskundige Marina (55) ontwapent armoede met de glimlach. Marina is nu gezins- en bejaardenhulp, Welzijnsschakelvrijwilliger en medewerker bij de Welzijnszorgstartavonden. Ze heeft een dochter en een kleinzoon van vier, en ze pakt uit met een stralend charisma. Dat het de kleine dingen in het leven zijn waarvoor we oog moeten hebben, benadrukt ze. Want die zijn het net die ons het hoofd boven water helpen houden. De bijhorende blik vertelt dat ze ook zelf al heel wat watertjes moest doorzwemmen.

“Ik heb altijd graag voor en met mensen gewerkt. Zo was ik ruim elf jaar zelfstandig koerier en deed de baan van Limburg tot Leuven. De zaken gingen goed en ik amuseerde me onderweg. Tot er enkele slechte klanten en een foute levenspartner mijn pad kruisten. En, geloof me vrij, dan kan het snel gaan.

Voor ik het goed en wel besepte zat ik diep in de problemen. In 2013 ging mijn zaak overkop. Ineens was ik alles kwijt. Dat doet wat met je. Ik heb me tweeënhalve jaar teruggetrokken.”

Het alleen zijn leek een compensatie voor de jaren die ze aan anderen had

geschonken, blikt ze terug. Het werd een uitdaging tijd te nemen voor zichzelf, in plaats van die aan anderen te besteden. “Het klinkt absurd, maar mijn maandelijks manicure was de enige luxe die ik nooit heb opgegeven. Blijven onder de mensen komen en er altijd verzorgd uitzien, wat er ook speelt - dé levensles die mijn moeder me meegaf.”

Collectieve schuldenlast is een constante bezigheid die je leven overheerst en aan je trots vreet, deelt Marina. “Ik kende het OCMW van vroeger, want ik had er zelf nog voor gewerkt. Maar het vraagt heel wat lef om er zelf aan te kloppen.” Toch gelooft ze dat samen synoniem staat voor sterker. “Doorbreek de schaamte. Wacht niet tot het te laat is, maar stap snel genoeg naar het OCMW en werk er samen aan een financieel stappenplan. Als je actief meewerkt, kan je er op relatief korte termijn alweer van af zijn.”

Toen Marina haar leefloon ging ophalen, zag ze dat vereniging *Het Open Poortje* vrijwilligers zocht. Ze bood zich aan en werd één van de bezielers. “We zijn een ontmoetingsplaats en tweedehandsboetiek. We verkopen geschonken speelgoed en outletkledij aan zeer democratische prijzen, maar etaleren vooral erkenning en hartelijkheid. Met de opbrengst van de winkel en onze drankjes organiseren we betaalbare uitstappen. Kinderen, ouderen, mensen met armoede-ervaring of een beperking, eenzamen, vluchtelingen, nieuwkomers ... Iedereen is welkom.” Natuurlijk wordt er al eens gehuild, maar nog veel vaker gelachen en gedanst. “Hier bloeien mensen opnieuw open. De uren die we hier verslijten zijn onbetaalbaar, in elke zin van het woord. Sociale cohesie is het allerbelangrijkste.”

5 Zo moe Veerle Beel over de laatste weken van haar moeder (DS april 2016)

‘Je mag een beetje om mij wenen als ik dood ben, maar niet te veel’, zegt mijn moeder lang voor haar overlijden. Twee weken geleden keek zij mij voor het laatst aan. ‘Moe’, zegt ze, ‘zo moe.’ Ik beloof haar om snel terug te komen: ‘Over vier dagen, dan is het al Pasen!’ Ze knikt en doet haar best om te glimlachen. Als ze toch wil slapen, kan ik maar beter weggaan. Later hoor ik dat er die avond nog mensen zijn langs geweest die een laatste glimlach van haar hebben opgevangen. De volgende ochtend wordt ze niet meer wakker. We zitten allemaal bij haar, houden om de beurt haar hand vast. Het is Witte Donderdag en precies om drie uur is het gedaan. Zou ze vergeten zijn dat dit een schrikkeljaar is, en dat ze nog een dag langer moest wachten tot Goede Vrijdag? Opluchting, omdat het lijden van mama is afgelopen, vermengt zich met verdriet.

Precies tien dagen heeft ze nog in het woon-zorgcentrum verbleven. Mooie kamer met uitzicht, vriendelijk personeel, uitstekende zorg. Elders was voor haar geen plaats: niet in de geriatrie, niet op de palliatieve afdeling van het ziekenhuis - te weinig bedden, te veel stervenden vóór haar. Wat een geluk, denken wij, want waar kon ze beter zijn dan hier? Wel ongelukkig voor het personeel en de andere bewoners, die zo snel weer afscheid moeten nemen. Net nog hebben ze ons de kamer zien inrichten, nu dragen we haar kastjes, boeken, foto's en schilderijen weer naar buiten.

In de dagen die volgen, geraakt de herinnering aan die laatste, zware weken almaar meer op de achtergrond. Wat maken twee maanden uit in zo'n lang mensenleven? Bij haar levenseinde belemmerden ze het zicht op wat eraan vooraf ging.